

TAUSTANA LAHJASOLUT

**Tietoa sinulle,
joka olet saanut alkusi
lahjasoluhoitojen avulla**

Teksti: Jenni Huhtala,
lahjasoluteemojen erityisasiantuntija, Simpukka ry

Kiitokset lahjasoluteaustaisten kehittäjätiimille avusta oppaan kirjoittamisessa!

Taitto: Emilia Nevalainen

Kuvat: Canva. Joissain kuvissa on hyödynnetty tekoälyä.

Painopaikka: KTMP Group Oy

Copyright: Simpukka ry

Lainattaessa lähde mainittava.

Oppaan taittoa ja painatusta on tukenut

Gedeon Richter Nordics AB

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat.....	4
Lahjasolutaustaiset henkilöt.....	5
Lahjasolutaustaisten erilaiset oikeudet ja taustat.....	6
Lahjasoluhoidot.....	10
Sukusolujen lahjoittajat.....	12
Lahjasolutaustaisten kiinnostus lahjoittajaa kohtaan...	15
Lahjoittajan henkilöllisyyden selvittäminen.....	17
Lahjasolutaustaisten ajatuksia omasta taustastaan	22
Geneettiset lahjasisarukset.....	24
Lahjasolutaustaan liittyvät tunteet.....	25
Miten tästä eteenpäin?.....	27
Sanastoa.....	28
Lähteet.....	30

ALKUSANAT

Suomessa elää arviolta 15 000 lahjasoluhoidoilla alkunsa saanutta henkilöä. Lahjasoluhoidojen määrät ovat pitkään olleet kasvussa ja niiden avulla saa vuosittain alkunsa kasvava joukko lapsia. Lahjasolutaustaisille henkilöille yhteistä on se, että he ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoidoilla, joissa on käytetty lahjoitettuja sukusoluja: munasoluja, siittiöitä tai lahjoitettua alkiota.

Jokaisella lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneella on oikeus punoa lahjasolutausta osaksi omaa tarinaansa yksilöllisesti. Kokemus oman taustan suhteen voi vaihdella elämäntilanteen, iän ja sosiaalisten tilanteiden mukaan ja se saa herättää monenlaisia ristiriitaisiakin tunteita. Olennaista on, että jokainen lahjasolutaustainen saa itse määritellä, mitä lahjasolutausta itselle merkitsee, miten se asettuu osaksi omaa identiteettiä ja tarinaa sekä kokeeko tarvetta selvittää sukusolujen lahjoittajan tai lahjoittajien henkilöllisyyden.

Tämä opas on tarkoitettu lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneille henkilöille. Oppaaseen on koottu tiivistetysti tietoa lahjasolutaustaan liittyvistä teemoista, ja se voi toimia tukena lahjasolutaustaan liittyvien ajatusten ja tunteiden prosessoinnissa.

Oppaassa kuvataan, keitä ovat lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneet henkilöt, mitä ovat lahjasoluhoidot ja keitä ovat sukusolujen lahjoittajat. Oppaassa esitellään lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneiden henkilöiden motiiveja selvittää lahjoittajan henkilöllisyys, miksi se on joillekin lahjasolutaustaisille merkityksellistä ja mitä tunteita lahjasolutausta voi herättää.

Tämän oppaan tekstit ovat syntyneet yhteistyössä Simpukka ry:n Helminauha-hankkeen (2022–2024) kehittäjätiimien kanssa. Tiimeissä oli mukana lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita henkilöitä sekä lahjasoluperheiden vanhempia. Oppaan tekemisessä on hyödynnetty tutkimuksia lahjasoluilla alkunsa saaneiden kokemuksista sekä aiheeseen liittyvää tietokirjallisuutta.

Tampereella 2026
Helminauha-toiminta
Lapsettomien yhdistys Simpukka ry

LAHJASOLUTAUSTAISET HENKILÖT

Suomessa elää arviolta 15 000 lahjasolutaustaista henkilöä. Lahjamunasoluhoidoilla alkunsa saaneiden tilastointi aloitettiin vuonna 1993 ja lahjasiittöillä sekä lahja-alkiolla alkunsa saaneiden tilastointi aloitettiin vuonna 2001. Tällä hetkellä lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita lapsia syntyy vuosittain yli 800 (THL).

ERI IKÄISIÄ

- Suomessa lahjasoluhoidoja on toteutettu lahjasiittöillä 1940-luvulta lähtien ja lahja-alkioilla sekä lahjamunasoluilla 1990-luvun alusta lähtien.
- Lahjasoluhoidojen määrät alkoivat kasvaa vuonna 2020, kun hoitoja alettiin tarjota myös julkisen sektorin hedelmöityshoitoklinikoilla.

MONENLAISISSA PERHEISSÄ

- Lahjasoluperheissä vanhempia voi olla yksi, kaksi tai useampia.
- Vanhemmat voivat olla nais-miespareja, itsellisiä vanhempia tai sateenkaari-perheiden vanhempia.
- Useamman lapsen perheissä kaikki tai vain osa lapsista voi olla lahjasolutaustaisia. Sisaruksilla voi olla sama tai eri lahjoittaja.

YMPÄRI MAAILMAA

- Maailmanlaajuisesti lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita on miljoonia.
- Lahjasoluhoidoja tehdään useissa maissa. Hoitojen käytänteet ja niitä säätelevät lait vaihtelevat maittain.

ERI AIKoihin TAUSTASTAAN TIEDON SAANEITA

- Lahjasolutaustastaan aina tiedneet ovat voineet kasvaa tietoon taustastaan ja halutessaan käsitellä asiaa koko elämänsä ajan.
- Myöhemmin elämässään tiedon saaneille tausta on voinut selvitä vanhemman tai läheisten kertomana, vanhemman asiakirjoista tai kaupallisen dna-testin avulla.

LAHJASOLUTAUSTAISTEN ERILAISET OIKEUDET JA TAUSTAT

Suomessa elävät lahjasolutaustaiset henkilöt eroavat toisistaan heidän oikeuksissaan selvittää lahjoittajan henkilöllisyys, heidän lähtötiedoissaan omasta taustastaan ja siinä, kuinka moneen perheeseen saman lahjoittajan sukusoluilla lapsia on voinut syntyä. Seuraavaksi on kuvattu näitä lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneiden erilaisia taustoja.

Ennen hedelmöityshoitolakia lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneet

Lupa- ja valvontaviraston luovuttajarekisteri Luoteriin on kirjattu kaikkien sukusolulahjoittajien henkilötiedot 1.9.2007 alkaen. Luoteriin on rekisteröity lisäksi niiden lahjoittajien henkilötiedot, jotka ovat ennen lain voimaantuloa suostuneet siihen.

Henkilöillä, jotka ovat saaneet alkunsa lahjasoluhoidoilla ennen hedelmöityshoitolain voimaantuloa (1.9.2007), on mahdollisuus selvittää lahjoittajan henkilöllisyys Luoterista vain niissä tapauksissa, joissa lahjoittaja on suostunut henkilötietojen rekisteröimiseen.

Joidenkin ennen lakia lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneiden voi olla mahdollista saada selville lahjoittajan henkilöllisyys hedelmöityshoitoklinikalta, jossa hedelmöityshoidot on toteutettu. Tämä selviää olemalla yhteydessä klinikkaan.

Kaupalliset dna-testit mahdollistavat joillekin lahjasolutaustaisille henkilöille lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämisen. Dna-testin avulla voi selvittää myös saman lahjoittajan sukusoluilla muihin perheisiin syntyneiden henkilöllisyys. Dna-testi ei automaattisesti takaa, että henkilöllisyys selviää. Joskus henkilöllisyys saattaa selvittää vasta pitkän ajan kuluttua. Dna-testiä ei saa tehdä toisen ihmisen puolesta hänen tietämättään, eli esimerkiksi vanhempi ei saa tehdä testiä lapsen puolesta.

Hedelmöityshoitolain aikana lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneet

Hedelmöityshoitoja säädellään Suomessa hedelmöityshoitolailla, joka astui voimaan 1.9.2007. Lain aikana lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneilla on täysikäisenä oikeus selvittää sukusolulahjoittajan henkilöllisyys.

Tämä tiedonsaantioikeus on kirjattu lakiin seuraavasti:

§ Henkilöllä, joka on voinut syntyä luovutetusta sukusolusta tai alkiosta, on salassapitosäännösten estämättä oikeus 18 vuotta täytettyään saada palvelujen antajalta jäljennös hoitosuostumuksesta ja siihen merkitystä luovuttajan tunnuksesta. Ilmoittamalla luovutusrekisteriin luovuttajan tunnuksen hänellä on oikeus saada tietää luovuttajan henkilöllisyys.

- Laki hedelmöityshoidosta 4 luku, 23 §

Henkilöt jotka ovat saaneet Suomessa alkunsa lahjasoluhoidojen avulla 1.9.2007 jälkeen, eli aikana jolloin hedelmöityshoitolaki on ollut voimassa, voivat selvittää lahjoittajan henkilöllisyyden Lupa- ja valvontaviraston (LVV) luovuttajarekisteri Luoterista.

Luoteri on LVV:n ylläpitämä hedelmöityshoitolain mukainen sukusolujen ja alkioiden luovutustoiminnan rekisteri. Luoteriin on kirjattu lahjasoluhoidoissa käytettyjen sukusolujen lahjoittajan luovuttajatunnus ja henkilötiedot.

Lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämistä toivovan lahjasolutaustaisen tulee olla yhteydessä hoidot toteuttaneeseen klinikkaan. Klinikalta hän saa luovuttajatunnuksen, jonka avulla hän voi tietopyynnöllä hakea lahjoittajan henkilötiedot Luoterista. Lahjoittajan henkilötietojen hakuprosessi on kuvattu tarkemmin sivulla 20.

Suomalaisten sukusolupankkien lahjasoluilla alkunsa saaneet

Hedelmöityshoitolain aikana suomalaisten klinikoiden omien sukusolupankkien sukusoluilla tehdyissä hoidoissa saman lahjoittajan sukusoluja on voitu käyttää korkeintaan viiteen perheeseen. Syntyvien lasten määrää ei ole rajattu. Tämä on kirjattu hedelmöityshoitolakiin seuraavasti:

Kun luovuttajan sukusoluilla on saatu aikaan lapsia viidelle hedelmöityshoittoa saaneelle, hänen luovuttamiaan sukusoluja ei saa enää käyttää hedelmöityshoittoon muille.

- Laki hedelmöityshoidosta 1. luku, 4 §

Saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneiden henkilötietoja ei rekisteröidä Luoteriin. Heidän henkilötietoja on mahdollista selvittää vain joko kaupallisen dna-testin avulla tai mahdollisesti sukusolulahjoittajan kautta.

Suomalaisilla hedelmöityshoitoklinikoilla käydään lahjasoluhoidoissa myös ulkomailta. Saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneita on voinut syntyä suomalaisten perheiden lisäksi muun maalaisten perheiden vanhemmille.

Ulkomaisten sukusolupankkien sukusoluilla alkunsa saaneet

Suomessa toteutetaan lahjasoluhoidoja myös sukusoluilla, jotka on ostettu hedelmöityshoitoklinikalle ulkomaisesta sukusolupankista. Suurin osa ulkomaisista sukusoluista hankitaan tanskalaisista sukusolupankeista. Näissäkin tilanteissa saman lahjoittajan sukusoluja voidaan Suomessa käyttää vain viiteen vastaanottajaperheeseen, mutta saman lahjoittajan sukusoluja voidaan käyttää myös kyseisessä maassa useaan perheeseen. Ulkomainen sukusolupankki on lisäksi voinut myydä sukusoluja muihin maihin. Tästä johtuen saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneita voi elää useammissa kuin viidessä perheessä ja eri maissa.

Eri ikäisinä lahjasolutaustasta tiedon saaneet

Osa lahjasolutaustaisista henkilöistä on saanut kasvaa tietoon taustastaan lapsesta saakka, jolloin tietoa on voinut käsitellä eri ikävaiheissa ja sen on voinut liittää osaksi omaa identiteettiä. Taustansa aina tienneet kokevat sen yleensä luonnolliseksi osaksi omaa elämäntarinaa.

Etenkin 2000-luvulla vanhempia on ohjeistettu puhumaan lapselle lahjasolutaustasta pienestä lähtien ja he ovat saaneet siihen ammattilaisilta tukea ja neuvontaa. Lapsen oikeus tietää biologinen taustansa on kirjattu hedelmöityshoitolakiin sekä YK:n lapsen oikeuksien julistukseen. Geneettisen alkuperän tunteminen on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukainen velvoite.

Vaikka nykyään ajatellaan yleisesti, että lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneen tulee aina tietää oma taustansa, oli aiemmin Suomessa ja maailmalla pitkään vallalla salaamisen kulttuuri lahjasoluhoidojen käytöstä. Vanhempia saatettiin jopa ohjeistaa olemaan kertomatta lapselleen, että hän on saanut alkunsa lahjasoluhoidojen avulla. Aiemmin saatettiin ajatella, että tieto voisi olla lapselle vahingollista ja luultiin, ettei lapsi tulisi koskaan saamaan tätä tietoa mistään muualta.

Omasta lahjasolutaustasta tiedon saaminen vasta aikuisena aiheuttaa ymmärrettävästi paljon avoimia kysymyksiä, hämmennystä sekä ristiriitaisia ja hankalia tunteita, kuten surua, vihaa ja pettymystä. Lahjasolutaustan salaaminen ymmärrettävästi satuttaa ja siitä voi muodostua epäluottamus vanhemman ja lapsen välille. Hankalia tunteita voi herätä siitä, että oma vanhempi tai omat vanhemmat, joihin elämässä pitäisi voida luottaa eniten, ovat salanneet näin merkittävän omaa identiteettiä ja perimää koskevan tiedon.

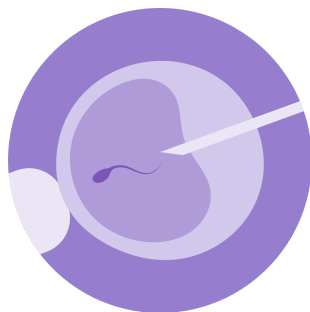
On tärkeää saada prosessoida tietoa niin omien vanhempien, vertaisten kuin mahdollisesti ammattilaisenkin kanssa. Tietoa lahjasolutaustasta ei missään tapauksessa olisi saanut salata lapselta. Näin menetellessään vanhemmat ovat toimineet väärin.

LAHJASOLUHOIDOT

Lahjasoluhoidot ovat hedelmöityshoitoja, joissa käytetään sukusolujen lahjoittajan sukusoluja, joko osittain tai kokonaan. Lahjasoluhoidoissa käytetyt lahjoitetut sukusolut voivat olla munasoluja, siittiöitä tai lahjoitettu alkio. Myös molemmat sukusolut voivat tulla lahjoitettuna.

Lahjasoluhoidoja säädellään Suomessa hedelmöityshoitolailla, joka on tullut voimaan 1.9.2007. Lakiin on muun muassa kirjattu lapsen oikeus selvittää sukusolujen lahjoittajan henkilöllisyys sekä rajoitus käyttää saman lahjoittajan sukusoluja maksimissaan viidelle vastaanottajaperheelle.

Lahjasoluhoidoja tarvitaan, jos raskautuminen ei ole mahdollista omilla sukusoluilla lääketieteellisistä tai sosiaalisista syistä. Suurimmalla osalla lahjasoluhoidoja tarvitsevista on taustallaan tahattoman lapsettomuuden kokemus, jonka tiedetään olevan yksi aikuisiän pahimmista kriiseistä.

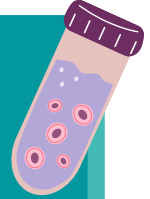
Suomessa lahjasoluhoidoja voivat saada nais-miesparit, sateenkaariperheet ja itselliset henkilöt (kohdulliset) sekä vanhemmuuskumppanit. Hoitoja toteutetaan yksityisillä ja julkisilla hedelmöityshoitoklinikoilla.

Lahjasoluhoidot suunnitellaan aina yksilöllisesti ja raskautumista tuetaan lääkkeellisesti. Suomessa hoitoprosessiin kuuluu lakisääteisenä psykologin tai muun ammattilaisen antama lahjasolukonsultaatio, jossa käydään muun muassa läpi lapsen oikeus tietää taustansa sekä pohditaan mitä lahjasoluhoidoilla lapsiperheellistyminen tarkoittaa vanhemman ja lapsen näkökulmasta. Lahjasolukonsultaatiossa tulevan vanhemman tai vanhempien kanssa puhutaan myös geneettisestä katkoksesta ja ajatuksista sen suhteen, että osa tai kaikki lapsen geneeistä on peräisin sukusolujen lahjoittajalta tai lahjoittajilta.

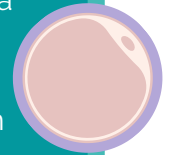
Inseminaatiohoidossa pestyjä lahjasiittiöitä ruiskutetaan naisen kohtuonteloon munasolun irtoamisen aikaan. Hedelmöittymistä tuetaan lääkkeellisesti.

Koeputkihedelmöityshoidossa (IVF / ICSI) munasolu hedelmöitetään laboratoriossa. Hedelmöittyneestä munasolusta muodostuu alkio, jota viljellään laboratorio-olosuhteissa ja se siirretään kohtuun kasvamaan. Alkion kiinnittymistä tuetaan lääkkeellisesti.

PAS on pakastetun alkion siirto, jossa IVF/ICSI-hoidoissa muodostunut alkio on pakastettu ja sulatuksen jälkeen se siirretään kohtuun. Alkio voi olla lahjoitettu alkio tai se on voitu muodostaa lahjoitetuista sekä lasta toivovan omista sukusoluista.

Lahjasoluhoidojen historia

Ensimmäinen lahjasiittiöillä alkunsa saanut lapsi syntyi Yhdysvalloissa vuonna 1884. Lahjasiittiöhoitoja on toteutettu Suomessa 1940-luvulta lähtien. Hoidot yleistyivät Suomessa ja maailmalla 1970-luvulta lähtien.

Ensimmäinen lahjamunasolulla alkunsa saanut lapsi syntyi vuonna 1983 Australiassa ja vuonna 1991 Suomessa.

Ensimmäinen lahjoitetulla alkiolla alkunsa saanut lapsi syntyi Australiassa vuonna 1984 ja Suomessa vuonna 1995.

Lahjamunasoluhoidoja on tilastoitu vuodesta 1993 lähtien ja lahjasiittiö- sekä lahja-alkiohoitoja on tilastoitu vuodesta 2001 lähtien (THL).

SUKUSOLUJEN LAHJOITTAJAT

Sukusoluja on Suomessa voinut lahjoittaa ennen ja jälkeen hedelmöityshoitolain voimaan astumista (1.9.2007). Hedelmöityshoitolakiin on kirjattu, että sukusolun lahjoittajaksi ryhtyvän on annettava suostumus siihen, että hänen henkilötietonsa talletetaan Lupa- ja valvontaviraston (LVV) ylläpitämään luovuttajarekisteri Luoteriin. Myös ennen lain voimaan tuloa sukusolujen lahjoittaja on voinut suostua siihen, että hänen henkilötietonsa on rekisteröity Luoteriin.

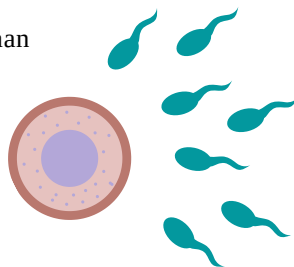
Lahjoitetusta sukusoluista alkunsa saaneella henkilöllä on 18 vuotta täytettyään oikeus selvittää lahjoittajan henkilötiedot Luoterista. Oikeus selvittää lahjoittajan henkilötiedot kuuluu vain lahjasolutaustaiselle henkilölle, ei hänen vanhemmalleen tai vanhemmilleen.

Hedelmöityshoitolain aikana Suomessa sukusolujaan lahjoittaneille annetaan lahjoitusprosessin aikana hedelmöityshoitoklinikalla neuvontaa. Neuvonnassa kerrotaan muun muassa lahjasolutaustaisen oikeudesta selvittää lahjoittajan henkilöllisyys ja että lahjoittajalla ei ole oikeuksia eikä velvollisuuksia lahjasoluhoidoilla alkunsa saanutta kohtaan.

Lahjoittajia ohjeistetaan kertomaan lahjoituksesta mahdolliselle puolisolleen ja lapsilleen, jotta heilläkin on mahdollisuus pohtia, mitä se heille tarkoittaa. Tästä huolimatta kaikki lahjoittajat eivät ole kertoneet lahjoituksesta lähipiirilleen.

Ennen lakia sukusolujaan lahjoittaneet eivät välttämättä ole saaneet tietoa ja neuvontaa lahjoitusprosessin aikana.

Lahjasoluhoidoilla ennen lakia alkunsa saaneet saattavat löytää sukusolujen lahjoittajan dna-testin avulla. Lahjoittaja on mahdollista löytää, vaikka tämä ei olisi itse tehnyt dna-testiä. Riittää, että joku hänen sukulaisensa on tehnyt testin ja on valmis selvittämään löytyykö suvusta sukusolujaan lahjoittanut henkilö. Joidenkin ennen lakia sukusolujaan lahjoittaneiden tietoja on mahdollista tiedustella hedelmöityshoitoklinikoilta.

Kuka voi lahjoittaa sukusolujaan?

Sukusolujaan voivat Suomessa lahjoittaa perusterveet henkilöt, joiden suvussa ei ole tiedossa vakavia periytyviä sairauksia. Sukusoluja voi lahjoittaa yksityisillä hedelmöityshoitoklinikoilla tai viidessä yliopistosairaalassa Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa, Tampereella ja Turussa.

Munasolujen lahjoittajaksi voidaan hyväksyä perusterve noin 20–35-vuotias nainen ja siittiöiden lahjoittajaksi voidaan hyväksyä perusterve, noin 20–45-vuotias mies. Olennaista on, että lahjoittajan motiivina on halu auttaa niitä, jotka tarvitsevat lahjoitettuja sukusoluja. Sukusoluja ei voi lahjoittaa jos tupakoi tai käyttää muita nikotiinivalmisteita.

Alkioita voivat lahjoittaa pariskunnat, jotka ovat itse käyneet hedelmöityshoidoissa omilla sukusoluillaan, saaneet toivomansa määrän lapsia ja joilta on jäänyt omasolualkioita pakkaseen. Alkioita on yleensä mahdollista luovuttaa, jos nainen on ollut korkeintaan 36-vuotias ja mies korkeintaan 46-vuotias alkiodien luomisen aikaan.

Hedelmöityshoitolakiin on kirjattu, ettei sukusolujen lahjoittamisesta saa Suomessa maksaa palkkiota. Lahjoittajalle voidaan suorittaa kohtuullinen korvaus lahjoittamisesta aiheutuvista kuluista, ansionmenetyksestä ja muusta haitasta. Munasolujen lahjoittajille maksetaan lisäksi erillinen haittakorvaus.

Sukusolulahjoittajien motiivit

Yleisin motiivi sukusolujen lahjoittamiselle on pyyteetön halu auttaa niitä, jotka tarvitsevat lahjoitettuja sukusoluja lapsiperheellistyäkseen. Suurella osalla sukusolulahjoittajista on muodostunut ymmärrys tahattomasta lapsettomuudesta joko oman tai lähipiirin kokemuksen kautta. Tämä ymmärrys on tukenut päätöstä auttaa lahjasoluhoidoilla lasta toivovia.

Osalle sukusolujen lahjoittajista on merkityksellistä se, että he saavat samalla tietoa omasta hedelmällisyydestään. Joissakin maissa sukusolujen lahjoittajille voidaan maksaa palkkio, mikä motivoi osaa lahjoittajista.

Lahjoittajien kiinnostus lahjasoluhoidoilla alkunsa saanutta kohtaan

Lahjoittajien kiinnostus lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita kohtaan ja halu tavata heitä vaihtelee yksilöllisesti. Osa lahjoittajista ovat avoimia yhteydenotolle ja lahjasolustaustaisen tapaamiseen. Pääsääntöisesti lahjoittajat ymmärtävät, että lahjasolustaustainen saa määritellä ovatko he jollain tavalla kontaktissa tai tapaavatko toisiaan.

Lahjoittajan oma elämäntilanne voi vaikuttaa siihen, miten hän suhtautuu lahjasolustaustaisen mahdolliseen yhteydenottoon ja siihen, miten hän lähtee prosessoimaan yhteydenottoa. Lahjoittamisesta on voinut kulua yli 20 vuotta, ja tämä aikaviive voi vaikuttaa lahjoittajan reaktioon, kun lahjasolustaustainen on häneen yhteydessä.

Sukusolulahjoittajat voivat hyötyä lapsettomuusteemoihin erikoituneen terapeutin kanssa käytävistä keskusteluista, joissa lahjasolustaustaisen kontaktin herättämiä kysymyksiä ja tunteita voi käsitellä, saaden niihin tietoa ja tukea. On ymmärrettävää, että tilanne voi herättää lahjoittajassa geneettistä hämmennystä ja lahjoittajaa voi mietityttää, miten hänen tulisi suhtautua lahjasolustaustaisen kontaktiin, mitä se hänelle merkitsee ja miten se voi vaikuttaa hänen elämäänsä.

Kaikilla lahjoittajilla ei omasta elämäntilanteestaan tai muista omaan elämään liittyvistä asioistaan johtuen ole valmiutta olla kontaktissa lahjasolustaustaiseen tai tavata tai olla hänestä kiinnostunut. Tämä tilanne voi myös muuttua, kun saa aikaa prosessoida asiaa ja luotettavaa tietoa sekä tukea asian prosessointiin.

Ne sukusolujen lahjoittajat, jotka ovat kiinnostuneita lahjoituksen avulla alkunsa saaneista henkilöistä ovat uteliaita tietämään miltä lahjasolustaustaiset henkilöt näyttävät, millainen elämä heillä on ollut, millaisessa perheessä he ovat kasvaneet ja millaisia he ylipäättään ovat. Sukusolulahjoittajien tiedetään toivovan, että sukusolulahjoituksesta on syntynyt lapsi tai lapsia ja että lahjasolustaustainen on saanut hyvät lähtökohdat elämäänsä.

LAHJASOLUTAUSTAISTEN KIINNOSTUS LAHJOITTAJAA KOHTAAN

Lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneiden uteliaisuus ja kiinnostus lahjoittajaa kohtaan vaihtelee yksilöllisesti. Kiinnostukseen voi vaikuttaa oma elämäntilanne, ikä tai vaikka jokin omaan terveyteen liittyvä pohdinta, johon toivoo lahjoittajalta lisätietoa. Olennaista on, että jokainen lahjasolutaustainen saa itse määritellä onko hän kiinnostunut lahjoittajasta tai mahdollisista saman lahjoittajan sukusoluilla muihin perheisiin syntyneistä henkilöistä, ja miten hän toimii kiinnostuksensa suhteen.

Osa lahjasolutaustaisista ei ole yhtään kiinnostunut lahjoittajasta tai mahdollisista saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneista. Saman perheen sisaruksilla voi olla eroja kiinnostuksen suhteen, ja näitä eroja tulee kunnioittaa. Voi myös olla niin, että kiinnostus herää vasta jossain myöhemmässä elämänvaiheessa.

Osa lahjasolutaustaisista haluaa selvittää lahjoittajan henkilöllisyyden heti kun se on mahdollista. Jotkut heistä haluavat lisäksi selvittää onko saman lahjoittajan sukusoluilla syntynyt lapsia toisiin perheisiin ja keitä he ovat.

Se missä tahdissa lahjasolutaustainen toimii selvittämisen suhteen ja millainen suhde sukusolujen lahjoittajan ja mahdollisten geneettisten lahjasisarusten välille muodostuu vaihtelee yksilöllisesti.

Tutkimusten mukaan on yleisempää, että lahjasolutaustaiset henkilöt luovat jonkinlaisen ihmissuhteen saman lahjoittajan sukusoluilla muihin perheisiin syntyneisiin henkilöihin, kuin lahjoittajaan. Tämä johtuu siitä, että heidät koetaan vertaisiksi, sillä he ovat mahdollisesti saman ikäisiä ja heillä on samankaltainen tarina taustallaan. Olennaista tässäkin on se, että suhteen ja sen rajat saa vapaasti itse määritellä. Osa lahjasolutaustaisista ei ole kiinnostunut saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneista, eivätkä halua olla heidän kanssaan tekemisissä, ja tähänkin on jokaisella oikeus.

Lahjasolutaustaisten motiivit selvittää lahjoittajan henkilöllisyys

Ne lahjasolutaustaiset, jotka haluavat selvittää lahjoittajan henkilöllisyyden ovat jollain tavalla uteliaita omasta taustastaan. Lahjoittajasta ei haeta vanhempaa, vaan lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämisen toivotaan tuottavan lisää tietoa siitä kuka minä olen ja miksi olen sellainen kuin olen.

1. Uteliaisuus oman geeniperimän, lahjoittajan ja muiden saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneiden suhteen.
2. Kiinnostus lahjoittajan terveyshistoriasta ja mahdollisista geneettisesti periytyvistä sairauksista ja omiin perintötekijöihin vaikuttavista asioista.
3. Voidakseen välttää seurustelusuhteen geneettisen sukulaisensa kanssa.
4. Saadakseen kokonaisen kuvan itsestään ja täydentääkseen oman elämäntarinansa.
5. Ymmärtääkseen, mistä tietyt luonteenpiirteet, ominaisuudet, taipumukset ja kyvyt tulevat.
6. Voidakseen saada yhteyden lahjoittajaan tai saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneisiin tai lahjoittajan sukulaisiin.
7. Saadakseen tietoa lahjoittajan motiiveista.
8. Taatakseen oman tiedonsaantioikeutensa. Tieto omasta geneettisestä taustasta koetaan perustavanlaatuisena ihmisoikeutena.

LAHJOITTAJAN HENKILÖLLISYYDEN SELVITTÄMINEN

Kun lahjasolutaustainen henkilö pohtii lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämistä ja mahdollista tapaamista, on tilanteeseen hyvä valmistautua etukäteen. Asiaa voi pohtia omien vanhempien, mahdollisten sisarusten tai muiden lahjasolutaustaisten kanssa sekä tarvittaessa ammattilaisen tuella.

Koska lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseen ja mahdolliseen tapaamiseen ei ole olemassa totuttuja sosiaalisia käytänteitä, puuttuu tilanteesta niin sanottu sosiaalinen käsikirjoitus.

Prosessiin voi liittyä monenlaisia tunteita, joita on vaikea tunnistaa etukäteen. Tilanne voi olla hyvin tunnelautunut, jonkinlainen emotionaalinen vuoristorata, jonka kulkua on hankala ennustaa.

Jos olet juuri saanut tietää lahjasolustaastasi, on hyvä pysähtyä pohtimaan, haluatko samantien selvittää lahjoittajan henkilöllisyyden. Jos haluat, niin valmistaudu siihen, että sinulla on käsiteltävänäsi kaksi isoa asiaa samaan aikaan.

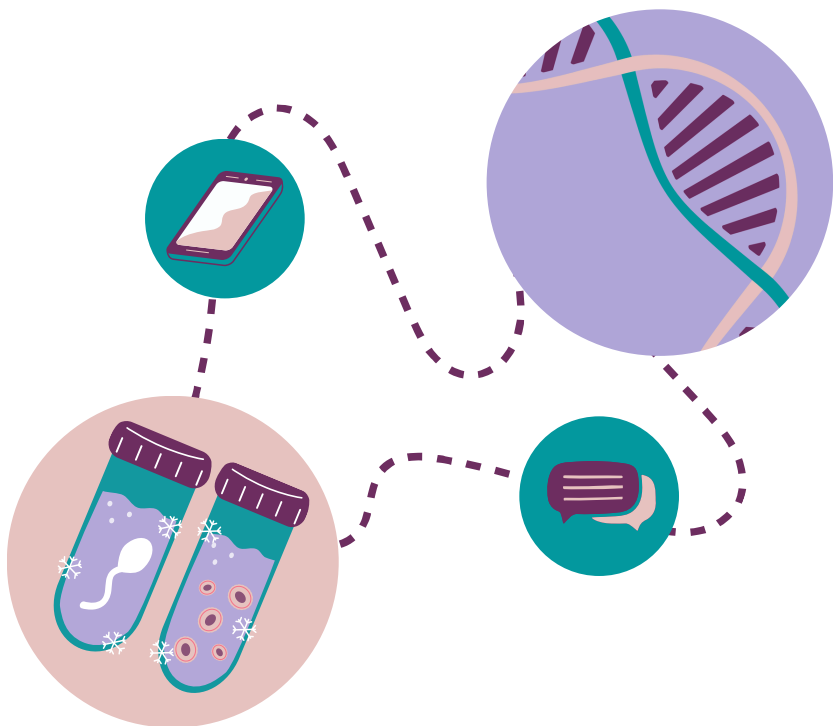
Etukäteen pohdittavia asioita:

- Milloin on minulle sopiva hetki selvittää lahjoittajan henkilöllisyys?
- Mitä toiveita ja odotuksia minulla on lahjoittajan selvittämisen suhteen?
- Mitä asioita haluan tietää lahjoittajasta?
- Tilanne voi herättää molemmissa ristiriitaisia ja ennakoimattomia tunteita.
- Mitä jos selviää jotain ikävää, jotain mitä en toivoisi?
- Mitkä ovat omat rajani tämän asian kanssa.
- Lahjoittajan selvittäminen voi vaikuttaa muihinkin lähipiirissäni.
- Kenen kanssa voin käsitellä tätä asiaa?
- Mitä teen tiedolla ja miten toimin jatkossa?

Yhteydenotto lahjoittajaan

Jokainen lahjasolutaustainen toimii yhteydenoton suhteen itselleen parhaaksi katsomallaan tavalla. Vaikka olisi selvittänyt lahjoittajan henkilöllisyyden, ei häneen ole pakko olla yhteydessä, tai itselleen sopivaa hetkeä yhteydenoton tekemiseen saa ja kannattaa pohtia aivan rauhassa.

On myös hyvä pohtia etukäteen mikä on itselle sopiva tapa olla yhteydessä. Joillekin soittaminen tuntuu luontevalta, silloin on hyvä huomioida, ettei voi varmaksi tietää millaisessa tilanteessa lahjoittaja vastaa puhelimeen. Toisille sopii parhaiten viestin laittaminen sosiaalisen median kautta, puhelimella tai sähköpostilla. Viestissä on se hyvä puoli, että sen sisällön voi rauhassa pohtia ja myös vastaanottaja saa hetken aikaa sulatella yhteydenottoa ja valita vastaamiseen itselleen sopivan hetken.

Lahjoittajan tapaaminen

Ennen lahjoittajan tapaamista on hyvä sopia miten toimitaan ja millaiset rajat tapaamiselle yhdessä asetetaan. Koska tilanteesta puuttuu molempien osalta sosiaalinen käsikirjoitus, on inhimillistä, että tapaaminen voi tuntua jännittävältä ja hämmentävältä. Moni pohtii etukäteen millainen tapaaminen voi olla, pitääkö tilanteessa kätellä tai halata ja mistä kaikesta jutellaan. Nämä ovat asioita joista voi sopia etukäteen. Osa toteuttaa ensimmäisen tapaamisen niin, että paikalla on lapsettomuusteemoihin erikoistunut ammattilainen, esimerkiksi terapeutti. Tapaamiseen valmistautuminen lisää molempien osapuolten turvallisuuden tunnetta.

Ennen tapaamista voi sopia muun muassa seuraavista asioista:

Tapaamisen paikka ja kesto

Millainen paikka lisää turvallisuuden tunnetta? Tapaatteko jossain julkisella paikalla, kuten kahvilassa? Tapaamisen kestonkin voi sopia etukäteen.

Paikalla olevat henkilöt

Tapaatteko kahdestaan, vai olisiko paikalla muitakin? Keitä muita voisi olla paikalla?

Sosiaalisen median käyttö

Miten toimitte somessa molemmille sopivalla tavalla? Seuraatteko toisiamme somessa? Laitatteko yhteiskuvan?

Ammatillinen ja muu apu tilanteessa tai sen jälkeen

Tarvetta ammattilaisen avulle tai vertaistuelle on hyvä pohtia ennen tapaamista. Tällöin tapaamisen voi sopia ammattilaisen kanssa etukäteen. Vertaisten kanssa keskusteleminen auttaa huomaamaan, että muut pohtivat hyvin samankaltaisia asioita lahjoittajan kontaktointiin liittyen.

Eteneminen tilanteen jälkeen

Molempien osapuolien on mahdollista sanoa miten toivoo edettävän tapaamisen jälkeen. On hyvä tunnistaa, jos tarvitsee aikalisän tapaamisen herättämien ajatusten ja tunteiden prosessointiin.

Yhteydenpito jatkossa

Yhteydenpidon jatkamista ja tapaamisen herättämiä tunteita saa käsitellä rauhassa. Aina on oikeus ehdottaa lisäaikaa tilanteen prosessoinnille, ennen kuin jatkaa yhteydenpitoa.

Sukusolulahjoittajan henkilöllisyyden selvittäminen

LAHJASOLUTAUSTAINEN ASIOI HOIDOT TOTEUTTANEEN KLINIKAN KANSSA

Mukaan tarvittavat dokumentit:

- oma henkilöllisyystodistus
- todistus henkilö- ja perhesuhdetiedoista tai virkatodistus, joka sisältää sukuselvityksen
- vanhemman tai vanhempien hoitosuostumus (jos löytyy)

HEDELMÖITYSHOITOKLINIKKA ANTAA LUOVUTTAJATUNNUKSEN

Klinikalla varmistetaan lahjasolutaustaisen henkilöllisyys ja hänet liitetään oikeaan hoitosuostumukseen.

Lahjasolutaustaiselle annetaan kopio hoitosuostumusasiakirjan arkistokappaleesta, johon luovuttajatunnus on kirjattu.

LAHJASOLUTAUSTAINEN TEKEE TIETOPYYNNÖN

Tietopyyntö tehdään Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilta löytyvällä lomakkeella, johon liitetään sähköisesti:

- hoitosuostumusasiakirja, jossa on luovuttajatunnus
- todistus henkilö- ja perhesuhdetiedoista tai virkatodistus, joka sisältää sukuselvityksen
- henkilöllisyystodistus (jos ei tunnistaudu vahvasti)

LAHJOITTAJAN HENKILÖTIETOJEN LUOVUTUS

Lupa- ja valvontavirastossa tarkistetaan lomakkeen tiedot.

Luovuttajatunnuksen avulla lahjasolutaustainen ja sukusolujen lahjoittaja yhdistetään toisiinsa.

Lahjoittajan henkilötiedot toimitetaan hakijalle Suomi.fi -viestillä tai kirjattuna kirjeenä.

Lisätiedot, tarkemmat ohjeet ja linkki lomakkeelle löytyvät Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilta osoitteesta: lvy.fi.

Luovuttajarekisteristä saatavat tiedot

SUOMALAINEN SUKUSOLULAHJOITTAJA

- Etunimet
- Sukunimi
- Syntymäaika
- Kansalaisuus

ULKOMAALAINEN SUKUSOLULAHJOITTAJA

- Etunimet
- Sukunimi
- Syntymäaika
- Kansalaisuus
- Tieto yrityksestä, josta sukuolut on ostettu
- Passitiedot

Sukusolulahjoittajan etu- ja sukunimen perusteella lahjasolutaustaisen henkilön on mahdollista hakea lahjoittajan osoitetiedot Digi- ja väestöviraston osoitepalvelusta. Henkilön ikää, syntymäaika ja nykyistä tai entistä kotikuntaa voi käyttää tarkentavina hakuehtoina. Tarkemmat ohjeet löytyvät [Digi- ja väestöviraston sivuilta: dvv.fi](#).

On hyvä huomioida, että Luoterissa olevat tiedot eivät päivitty ollenkaan, vaikka lahjoittajan henkilötiedoissa tapahtuisi muutoksia. Rekisteriin ei päivitty lahjoittajan mahdollista kuolintietoa, vaan sen tiedon voi saada Digi- ja väestövirastosta.

Sukusolulahjoittajan henkilötunnuksen luovuttaminen erityistapauksissa

Jos digi- ja väestövirastosta (DVV) tulee useampi hakuosuma sukuolulahjoittajan etunimellä, sukunimellä ja syntymäajalla, voi lahjasolutaustainen pyytää Lupa- ja valvontavirastosta sukuolulahjoittajan henkilötunnuksen. Tähän tarvitaan DVV:sta asiakirja, joka osoittaa, ettei osoitetta voida luovuttaa useiden hakuosumien vuoksi.

LAHJASOLUTAUSTAISTEN AJATUKSIA OMASTA TAUSTASTAAN

Suhtautuminen lahjasolutaustaan ja se millaisia merkityksiä lahjasolustaustalle annetaan vaihtelee yksilöllisesti. Eri ikävaiheissa ajatukset taustan suhteen voivat vaihdella ja muuttua. Suhtautumiseen vaikuttaa myös se, onko tietoon saanut kasvaa koko elämänsä ajan, vai onko tiedon saanut vasta aikuisena.

Olenneista on, että jokainen lahjasolustaustainen saa itse määritellä lahjasolustaustan merkityksen itselleen, ja merkitys saa muuttua elämän aikana.

Lahjasolustaustan käsittely vanhemman kanssa

Jokaisella lahjasolustaustaisella on oikeus saada vanhemmaltaan kaikki olemassa oleva tieto lahjasolustaustaan liittyen sekä tarvittaessa tukea taustaan liittyvien ajatusten ja tunteiden käsittelyyn.

Lahjasolustaustainen omistaa tiedon taustastaan

Tiedon omistaminen tarkoittaa sitä, että lahjasolustaustainen saa päättää mitä hän tiedolla tekee ja missä tahdissa hän etenee sen suhteen. Lahjasolustaustaisen saa myös päättää miten hän määrittelee lahjasolustaustan, lahjoittajan ja mahdollisten muiden saman lahjoittajan sukulaisuilla alkunsa saaneiden merkityksen itselleen.

Lahjasolustaustaan liittyvät termit

Lahjasolustaustaisella on oikeus määritellä mitä termejä hän käyttää lahjoittajasta tai saman lahjoittajan sukulaisuilla muihin perheisiin syntyneistä henkilöistä sekä muista lahjoittajaan liittyvistä henkilöistä. Termit saavat vaihdella tilanteen mukaan ja niiden merkityksen lahjasolustaustainen saa itse määritellä.

Geneettinen hämmennys ja identiteettihämmennys

Lahjasolutaustaiset kokevat geenien merkityksen yksilöllisesti ja ajatukset sen suhteen voivat vaihdella elämän aikana. Osa lahjasolutaustaisista kokee jossain vaiheessa elämäänsä geneettistä hämmennystä. Tämä tarkoittaa sitä, että on vaikea hahmottaa, mitä geneettinen yhteys lahjoittajaan itselle merkitsee ja mikä vaikutus geeneillä sekä sosiaalisella perimällä on siihen, kuka ja millainen on. Geeniperimän osalta moni saattaa myös miettiä, miten lahjoittajan geenit vaikuttavat omaan ulkonäköön ja ominaisuuksiin sekä mitä perinnöllisiä sairauksia voi ilmetä.

Osa lahjasolutaustaisista pohtii, miten lahjasolutausta vaikuttaa omaan identiteettiin ja kokemukseen siitä, kuka minä olen. Taustan käsittely läheisten, vertaisten tai ammattilaisen kanssa sekä luotettavan tiedon saaminen voivat auttaa omaa identiteettiä koskevissa pohdinnoissa. Tiedot lahjoittajasta ja geneettisistä lahjasisaruksista voivat auttaa täydentämään omaa minäkuvaa.

Geneettinen hämmennys voi ilmetä myös pohdintoina lahjoittajan tai lahjoittajien geenien vaikutuksesta mahdolliseen seuraavaan sukupolveen, eli miten lahjasolutausta vaikuttaa mahdollisiin omiin lapsiin.

Avoimia kysymyksiä geenien osalta jää etenkin heille, joilla ei ole mahdollisuutta selvittää sukusolulahjoittajan henkilöllisyyttä, eivätkä he näin ollen voi saada lisää tietoa geneettistä alkuperästään.

Olenko ainut lahjasolustaustainen ja mitä muut ajattelevat taustastaan?

Lahjasolutaustaiset ovat kuvanneet toivovansa kuulla muiden lahjasolustaustaisten kokemuksia ja tarvetta keskustella muiden lahjasolustaustaisten kanssa. Etenkin jos ei tunne muita lahjasolustaustaisia, saatetaan taustan suhteen kokea yksinäisyyttä. Vertaisten kanssa kokemusten jakaminen auttaa huomaamaan, ettei ole kokemustensa ja tunteidensa kanssa yksin. Muutkin pohtivat hyvin samankaltaisia asioita sekä kokevat hyvin samankaltaisia tunteita taustansa suhteen.

Perheen ulkopuolisille lahjasolustaustaista puhuminen voi tuntua hankalalta, koska he eivät välttämättä ymmärrä, mistä lahjasolustaustassa on kyse.

GENEETTISET LAHJASISARUKSET

Saman lahjoittajan sukusoluilla muihin perheisiin syntyneille henkilöille ei ole olemassa yhtä vakiintunutta termiä, tässä yhteydessä heistä käytetään termiä geneettiset lahjasisarukset. Jokainen lahjasolustaustainen saa itse päättää, mikä termi tuntuu itselle sopivalta, ja termit voivat myös vaihdella tilanteen mukaan.

Jokaisella lahjasolustaustaisella on oikeus itse määritellä, että haluaako lähteä selvittämään onko saman lahjoittajan sukusoluilla syntynyt lapsia muihin perheisiin. Käytännössä heitä on mahdollista löytää vain kaupallisten dna-testien avulla. Joissain tapauksissa geneettisiä lahjasisaruksia voi löytää lahjoittajan kautta.

Lahjasolustaisten kiinnostus näihin geneettisesti heihin liittyviin lahjasisaruksiin vaihtelee. Osa lahjasolustaistaisista ei ole lainkaan kiinnostunut muista saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneista. Osa pitää heihin jonkin verran yhteyttä tai tapaa heitä esimerkiksi kerran. Osalle heistä muodostuu elämään hyvin tärkeitä ihmisiä, ja he kokevat toisensa sisaruksiksi. He pitävät aktiivisesti yhteyttä, tapaavat säännöllisesti ja voivat vaikka viettää juhlapyhiä yhdessä.

Lahjasolustaistaiset saavat itse määritellä sen, mitä geneettiset lahjasisarukset heille merkitsevät, miten heidän kanssaan haluaa toimia ja millaisen suhteen heihin haluaa luoda. Geneettisten lahjasisarusten määrää on vaikea tietää etukäteen. Jos lahjasisaruksia löytyy useita kymmeniä, se voi aiheuttaa ymmärrettävästi geneettistä hämmennystä ja vaikeuksia ymmärtää mistä on kyse, ja mitä he itselle merkitsevät. Tällöin on hyvä pohtia omia rajojaan heidän suhteen. On hyvin inhimillistä, ettei kaikkien geneettisten lahjasisarusten kanssa synny samanlaista suhdetta, eikä kaikkien kanssa voi olla yhteydessä samalla tavalla. Tunteet geneettisten lahjasisarusten suhteen saavat myös vaihdella elämän eri vaiheiden aikana.

LAHJASOLUTAUSTAAN LIITTYVÄT TUNTEET

Lahjasolutaustaiset henkilöt ovat kuvanneet, että lahjasolutaustaan liittyy monenlaisia tunteita, näitä tunnesanoja on kuvattu sanapilvessä alla.

Tunteet voivat vaihdella muun muassa oman elämäntilanteen ja sosiaalisten tilanteiden mukaan. Elämän erilaiset tapahtumat voivat aktivoida lahjasolutaustaan liittyviä tunteita. Myös sillä voi olla vaikutusta, kokeeko voivansa käsitellä lahjasolutaustaan liittyviä tunteita vapaasti ja turvallisesti.

Lahjasolutaustan ja esimerkiksi lahjoittajaan liittyvien asioiden käsittelyssä voi olla erilaisia vaiheita. Voi tuntea hämmennystä sekä vaikeutta sanoittaa omia tunteita ja ajatuksia, toiveita ja odotuksia. Olennaista on, että kaikki lahjasolutaustaan liittyvät tunteet ovat sallittuja.

Lahjasolutaustan käsittely voi edetä kriisin vaiheiden mukaan, joita ovat:

- 1** shokkivaihe
- 2** reaktiovaihe
- 3** käsittelyvaihe
- 4** uudelleen suuntautuminen uuden tiedon valossa

Lahjasolutausta voi aktivoida nämä kriisin vaiheet etenkin silloin, jos taustasta saa tietää vasta nuoruusikäisenä tai aikuisena. Lahjasolutaustaiset ovat kuvanneet, että tiedon saaminen aikuisena on tuntunut siltä, kuin olisi jollain tavalla eksyksissä sen kanssa kuka on. Jotkut ovat kokeneet, että oma peilikuva voi aluksi tuntua vieraalta. Tässä tilanteessa on myös normaalia, että saattaa kyseenalaistaa monia muitakin asioita oman lapsuuden perheen historiassa.

Lahjasolutaustan on myös kuvattu mahdollistavan oman minuuden ja identiteetin vapaan rakentamisen, kun osa tai kaikki geneeistä tulevat sukusolujen lahjoittajalta. Osa lahjasolutaustaisista kokee geneettistä hämmennystä, joka johtuu siitä, ettei tunne osaa geneeistään ja että on vaikea määritellä, mitä geneettinen yhteys lahjoittajaan tai saman lahjoittajan sukusoluilla alkunsa saaneisiin itselle merkitsee.

Geneettinen katkos vanhempaan saa herättää monenlaisia tunteita. Osa kokee sen suhteen surua tai muita hankalia tunteita, kun geneettinen yhteys vanhempaan tai vanhempiin puuttuu. Joistakin se voi tuntua helpottavalta, jos on esimerkiksi ollut huolia periytyvien sairauksien osalta.

Se, että on saanut alkunsa lahjasoluhuotojen avulla on voinut tarkoittaa sitä, että vanhemmalla tai vanhemmilla on ollut pitkä toive lapsesta ja taustalla voi olla kokemus tahattomasta lapsettomuudesta. Tämä voi synnyttää empatiaa omia vanhempia kohtaan ja kiitollisuutta siitä, että on olemassa.

MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?

Älä jää yksin!

Eri ikäisiä lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita on Suomessa tuhansia ja maailmalla miljoonia. Jokaisen lahjasolutaustaisen kokemus on yksilöllinen. Vertaisten kanssa lahjasolutaustasta ja sen herättämistä tunteista keskusteleminen voi auttaa huomaamaan, että taustan käsittelyyn liittyy muillakin hyvin samanlaisia kysymyksiä. Vertaisten kanssa keskusteleminen auttaa myös hahmottamaan, mikä on itselle sopiva tapa edetä lahjasolutaustan käsittelyssä ja millaisen merkityksen sille haluaa antaa omassa elämässään.

Vertaistukea on tarjolla

Muita lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneita on mahdollista löytää yksityisestä Lahjasolutaustaiset Facebook-ryhmästä. Sen turvallisuudesta ja ylläpidosta huolehtii Lapsettomien yhdistys Simpukka ry. Vertaisia voi löytää myös kansainvälisistä Facebook-ryhmistä, näitä ovat esimerkiksi: Donor Sibling Registry ja Donor Conceived Discussion Group. Tietoa vertaistuesta löytyy Helminauhan verkkosivuilta osoitteesta: helminauha.info.

Vertaiset eivät korvaa ammattiapua

Vertaiset ovat samaa kokeneita kanssakulkijoita, ja jokainen heistä liittyy oman kokemuksen käsittelyyn oman henkilökohtaisen ja perheen historian. Osa lahjasolutaustaisista kaipaa omaan taustaan liittyvien kysymysten käsittelyyn ammattilaisen apua. Jos oma tausta herättää hankalia tunteita, sen käsittelyssä ei pääse eteenpäin tai jos yhtään tuntuu siltä, että läheisten ja vertaisten tuki ei ole itselle riittävää tai sopivaa, niin kannattaa kääntyä ammattilaisen puoleen.

Tahattomaan lapsettomuuteen ja lahjasoluhoidoilla lapsiperheellistymiseen perehtyneiden terapeuttien yhteystiedot löytyvät Simpukka ry:n verkkosivuilta: simpukkary.fi.

SANASTOA

Alkio	Alkio muodostuu, kun siittiö ja munasolu yhdistyvät, eli siittiö hedelmöittää munasolun. Alkiota aletaan kutsua sikiöksi, kun hedelmöitymisestä on kulunut kahdeksan viikkoa.
Dna-testi	Kaupallisten dna-testien avulla on mahdollista voida selvittää geneettisiä sukulaisuussuhteita. Testi otetaan usein suun limakalvoilta tai verinäytteestä. Dna-testiä ei saa tehdä toisen ihmisen puolesta.
Digi- ja väestövirasto (DVV)	Digi- ja väestötietovirasto ylläpitää henkilötietoja väestötietojärjestelmässä. Lahjasolutaustaisten henkilön on mahdollista pyytää lahjoittajan osoitetietoja Digi- ja väestöviraston osoitepalvelusta. Lisätiedot: dvv.fi/osoitepalvelu .
Geeni ja dna	Geeni on DNA:ta, jossa on neljää erilaista emästä: adeniini (A), tymiini (T), sytosiini (C) ja guaniini (G). Näiden emästen järjestys pitää sisällään geneettisen informaation.
Geneettinen lahjasisarus	Saman lahjoittajan sukusoluista alkunsa saanut henkilö. Termi voi vaihdella lahjasolutaustaisen oman mieltymyksen mukaan. Geneettisten lahjasisarusten henkilötietoja ei ole mahdollista selvittää Lupa- ja valvontaviraston luovuttajarekisteri Luoterista.
Hedelmöityshoitolaki	Suomessa astui 1.9.2007 voimaan hedelmöityshoitolaki, joka takaa Suomessa lahjasoluhoidoilla alkunsa saaneen henkilön oikeuden selvittää sukusolulahjoittajan henkilöllisyyden. Laissa on myös säädelty miten ja mitä hedelmöityshoitoja Suomessa annetaan.
Hedelmöityshoitoklinikka	Hedelmöityshoitoihin erikoistunut julkinen tai yksityinen terveydenhuollon toimija. Hedelmöityshoitoklinikoilla toteutetaan hedelmöityshoitoja omilla ja lahjoitetuilla sukusoluilla.

Kohtu ja sikiö	Sikiö kehittyy hedelmöittyneestä munasolusta raskaana olevan vanhemman kohdussa. Sikiölle kehittyy kohdun seinään istukka, jonka kautta sikiö saa ravintoa ja happea.
Lahjasolu-taustainen	Henkilö joka on saanut alkunsa lahjoitettujen sukusolujen avulla toteutetuilla hedelmöityshoidoilla.
Luovuttaja-rekisteri Luoteri	Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämään luovuttajarekisteri Luoteriin on rekisteröity sukusolulahjoittajien henkilötiedot 1.9.2007 lähtien. Lahjasoluilla alkunsa saaneella henkilöllä on 18-vuotiaana oikeus hakea Luoterista luovuttajan tunnuksella sukusolujen lahjoittajan henkilötiedot. Luovuttajan tunnuksen saa klinikalta, jossa lahjasoluhuito on toteutettu.
Lupa- ja valvonta-virasto (LVV)	Lupa- ja valvontavirasto (LVV) on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka hoitaa useita aloja koskevia lupa-, valvonta-, rekisteröinti-, toimeenpano- ja ohjaustehtäviä. LVV ylläpitää luovuttajarekisteri Luoteria. Verkkosivut: lvv.fi.
Munasolu	Munasarjassa kehittyvä sukusolu.
Siittiö	Kiveksissä kehittyvä sukusolu.
Sukusolu-pankki	Hedelmöityshoitoklinikoiden yhteydessä toimivia sukusolujen keräämiseen, säilyttämiseen ja käyttöön erikoistuneita toimijoita. Voivat toimia joko julkisella tai yksityisellä sektorilla.
Sukusolujen lahjoittaja / luovuttaja	Lahjoittajat ovat henkilöitä, jotka lahjoittavat omia sukusolujaan: siittiöitä, munasoluja tai alkioita. Lahjoittajalla ei ole oikeuksia eikä velvollisuuksia sukusolujen lahjoituksen avulla syntyvää lasta kohtaan.

LÄHTEET

Tämän oppaan tekstit ovat muodostuneet yhdistämällä tutkittua tietoa ja kokemustietoa. Kokemustietoa on kertynyt Lapsettomien yhdistys Simpukan alaisen Helminauha-hankkeen (2019–2024) aikana lukuisissa kohtaamisissa lahjasolutaustaisten henkilöiden, lahjasoluhoidoilla lapsia saaneiden vanhempien ja sukusolulahjoittajien sekä heitä kohtaavien ammattilaisten kanssa.

Oppaan kirjoittamisessa on hyödynnetty myös tutkittua tietoa ja lahjasoluteemaista tietokirjallisuutta, joista keskeisimpiä on lueteltu alla.

Goedeke, S., Indekeu, A., & Crawshaw, M. (2026). Donor conception and psychosocial support provisions across jurisdictions – what’s out there? *Human Fertility*, 29(1).

Hertz, R. & Nelson, M.K. 2020. *Randon Families. Gentic Strangers, Sperm Donor Siblings, and the Creation on New Kin*. Oxford.

Javda,V., Jones,C., Hall,P., Imrie,S. & Golombok,S. (2023). ‘I know it’s not normal but it’s normal to me, and that’s all that matters’: experiences of young adults conceived through egg donation, sperm donation, and surrogacy. *Human Reproduction*, Vol.38, No.5, pp. 908–916.

Kramer, W. (2022). *Counseling Donor Family Members. A Guide for Mental Health Professionals*. Ethics International Press Ltd,UK.

Lampic, C., Skoog Svanberg, A., Gudmundsson, J., Leandersson, P., Solensten, N.-G., Thurin-Kjellberg, A., Wånggren, K., & Sydsjö, G. (2022). National survey of donor-conceived individuals who requested information about their sperm donor—experiences from 17 years of identity releases in Sweden. *Human Reproduction (Oxford)*, 37(3), 510–521.

Macmillan, C.M., Allan, S., Johnstone, M. & Stokes, M.A. 2021. The motivations of donor-conceived adults for seeking information about, and contact with, sperm donors. *Reproductive BioMedicine Online* Volume 43, Issue 1, Pages 149-158.

Widbom, A., Isaksson, S., Sydsjö, G., Skoog Svanberg, A. & Lampic, A. 2024. The motives and experiences of donor-conceived persons requesting the identity of their sperm donors. *Reproductive BioMedicine Online* Volume 48.

Lahjasolutaustainen, et ole yksin!

Osoitteesta helminauha.info
löydät tietoa ja tukea.

Oppaan painatusta ja toteuttamista on tukenut
Gedeon Richter Nordics AB

GEDEON RICHTER